

— הוספה —

משיחות ש"ק פ' וישב־מקץ ה'תשכ"ו

(וכ"ה גם בנוגע ללימוד התורה, דאף שגם קודם התפלה אומרים הפסוקים דיברכך וכו' — לימוד זה אין זה התעסקות בתורה, ועיקר "העוסק בתורה" הוא אחרי התפלה דוקא).

ולכאורה הי' אפשר לתרץ, שטעם הסדר בגמרא הוא מצד הסדר שבפסוק. שבתחילה נאמר בשלום שהוא תורה וגמ"ח, ואח"כ — כי ברבים היו עמדי שהו"ע תפלה בצבור. אבל עדיין יוקשה בסדר הכתוב עצמו, שלכאורה צ"ל תחלה ברבים היו עמדי ואח"כ פדה בשלום נפשי. ואף שלפי פשוטו "כי ברבים היו עמדי" הוא נתינת טעם על "פדה בשלום נפשי", ואין מקרא יוצא מפשוטו, הרי מצינו בכמה כתובים, שמקדימים טעם הדבר להדבר עצמו.

והענין הוא, דהנה כללות עבודת האדם היא בשתיים: העלאה מלמטה למעלה והמשכה מלמעלה למטה. וזהו ההפרש בין תורה וגמ"ח לתפלה, שתורה וגמ"ח ענינם המשכה מלמעלה למטה ותפלה ענינה העלאה מלמטה למעלה. והנה תכלית הכוונה הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים², המשכה מלמעלה למטה על ידי התורה וגמ"ח, אלא שבכדי שהתורה וגמ"ח יהיו כדבעי, הוא ע"י קדימת ההעלאה שבתפלה.

.. בהמאמר ד"ה פדה בשלום (שנאמר בהתוועדות די"ט כסלו תשכ"ו)¹ ישנם שני דיוקים שלא נתבארו בהמאמר. והם: (א) מה שמחלק תורה גמ"ח ותפלה בצבור — לשתי חלוקות. (ב) דיוק הלשון "כל העוסק כו", היינו שמדבר כאן באדם העוסק בתורה כו' ולא בענין התורה גמ"ח ותפלה בצבור עצמם (כלשון המשנה באבות: על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח).

א. והנה הביאור בדיוק הראשון יובן בהקדם טעם הסדר של ג' ענינים אלו: תורה, גמ"ח ותפלה. דלכאורה הוצרך להקדים תפלה (בצבור) לתורה וגמ"ח, שהרי עיקר זמן ת"ת² ומעלת לימוד התורה הוא כשהיא באה לאחרי התפלה דוקא, וכידוע בענין שתהא תפילתי סמוכה למטת³. וכן גמ"ח היא לאחרי התפלה ולימוד התורה, וכהפס"ד⁴ — מביהכנ"ס (תפלה) לביהמ"ד (תורה) ואח"כ ילך לעסקיו — ינהג בהם דרך ארץ (שאז היא העבודה דגמ"ח).

ואף שגם קודם התפלה צ"ל גמ"ח, כמארז"ל⁵ יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, הרי ענינה של צדקה זו, הוא מה שהיא הכנה לתפלה, ולא ענין העבודה דגמ"ח (מצד עצמה). ומכ"ש שיהיב פרוטה אינו ענין של "העוסק כו' בגמ"ח", התעסקות בגמ"ח.

6) וצע"ק ממרו"ל (שו"ע אדה"ז או"ח סוס"א) דטוב לומר פ' העולה כו' וכמו שאמרו חכ' ע"פ זאת התורה כו' כל הנוטק בתורת עולה כו'. אלא שעכצ"ל דכאן "העוסק" לאו דוקא, שהרי בתענית (כו, ב. וש"ג) הלשון "קוראין" (ובפרט שבכ"י "או"ח סוס"א) הביא ב' מרו"ל אלו ביחד). ועפ"ז יומתק ג"כ מה שאדה"ז (במהדו"ב) מוסיף שדרשת כל העוסק כו' הוא ע"פ זאת התורה לעולה גו' — שהוא לתרץ ולהכריח ש"עוסק" לאו דוקא, כ"א שתה"י "התורה לעולה".

ולהעיר מהל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"א.

7) ראה נחומא בחוקותי ג. נשא טז. בר" ספ"ג. במדבר פ"א, ו. תניא רפ"ל. ובכ"מ.

1) נדפס לעיל (ע' קטז ואילך).

2) עיין שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה: כל איש ישראל חייב .. לקבוע לו עת לת"ת ביום ובלילה .. ועת זו שביים מצוה מן המובחר לקבוע אותה מיד אחר התפלה קודם שילך לעסקיו.

3) ברכות ה, ב. לקו"ת ברכה צו, ב. וראה שם ואתחנן ד, א.

4) סוף מס' ברכות. טושו"ע (והאדה"ז) או"ח ר"ס קנה.

5) ב"ב יו"ד, א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י הט"ו. טושו"ע (והאדה"ז) או"ח סוס"א צב. טושו"ע יו"ד סרמ"ט סי"ד.

ואח"כ תפלה, שגדלה מעלתה על ההמשכה בתורה וגמ"ח, כנ"ל.

ב. ולהבין מה שאומר כל העוסק כו', שמדבר ע"ד אדם העוסק ולא בענין התורה גמ"ח ותפלה בצבור עצמם, הנה בעסק התורה גמ"ח ותפלה בצבור, שהם כללות ג' הקוין, ישנם ב' ענינים: א' מה שנוגע להעולם, אַז אין וועלט זאָל זיך אויפטאָן די ענינים של ג' הקוין, שעייזו יהי' דירה לו ית' בתחתונים. והב' מה שנוגע להאדם העובד, אַז ער דאַרף טאָן אין די ג' ענינים.

(ובדוגמת מה שבאכילת קדשים ישנם ב' ענינים: א' מצוה לאכול הזבח, שמצוה זו היא על האדם האוכל, ויש בה כמה תנאים (למשחה, לגדולה¹², אינו חי¹³). ב' בנוגע להקדשים, שלא יבואו לידי נותר¹⁴ (ובענין זה אין נוגע התנאים דלמשחה וכו')¹⁵).

והנה בנוגע לענינינו (גאולת רבינו הזקן¹⁶), הרי מובן, אשר ג' דברים אלו — נוגע לאדם העובד, היינו רבינו הזקן, אשר הוא נפדה בשלום. וכמו שכותב "כשקריתי בפסוק פדה בשלום כו' יצאתי בשלום", אשר הוא עצמו עסק בג' ענינים אלו בהיותו במאסר (ולכן פעלה קריאתו) ועייזו הוא נפדה בשלום.

וצריך להבין, איך הי' שייך בהיותו במאסר העבודה דתפלה בצבור. דלימוד התורה ובאופן דעוסק שייך גם בהיותו במאסר, וגם עסק בגמ"ח בהיותו במאסר

ועפייזו יובן מה שמחלק ג' ענינים אלו לשתי חלוקות ומה שמקדים תורה וגמ"ח לתפלה, שבתחילה מדבר בענין הכוונה ותכלית המכוון, שהיא ההמשכה שעייזו תורה וגמ"ח, ואח"כ — בענין ההכנה לזה, והיא ההעלאה דתפלה.

ובכל זה בתורה וגמ"ח עצמם מקדים תורה לגמ"ח, אף שדירה בתחתונים נעשה יותר עייזו גמ"ח מאשר עייזו תורה (וכמשנ"ת בתניא⁸ במעלת הצדקה) — נוסף על שכן סדרן במשך היום מביהמ"ד לעסקיו כו' כנ"ל, הרי בתורה וגמ"ח עצמם, אמרו⁹ ל"ת כנגד כולם. ואף שמבואר באגה"ק¹⁰ אשר עכשיו עיקר העבודה הוא בצדקה, הרי זהו עכשיו דוקא, בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים שהיא בחי' עשי', אבל בימי רז"ל (שהם אמרו כל העוסק כו') עיקר העבודה הי' תלמוד תורה, כמבואר באגה"ק שם.

ועפייזו כל זה יובן סדרן של ג' ענינים אלו: תורה, גמ"ח ותפלה (בצבור), שסדר זה הוא מלמעלמ"ט, לפי חשיבות הענינים: תורה, אשר (בימיהם) היא עיקר המעלה, אח"כ גמ"ח, שהיא למטה מתורה כנ"ל, ואח"כ תפלה, שהיא הכנה לההמשכה בתורה וגמ"ח.

אך עדיין צ"ל, שהרי התורה היא נצחית. דמזה מוכרח אשר הסדר בג' ענינים אלו שבמאמר זה, מתאים הוא גם עכשיו. וי"ל עפייזו המבואר במ"א¹¹ שבהעלאה יכול להגיע למעלה יותר מאשר בהמשכה. ולפייזו, תפלה שהיא העלאה מלמטלמ"ע, גדלה מעלתה על תורה וגמ"ח. ועפייזו יובן סדרן של ג' ענינים אלו גם עכשיו, שסדר זה הוא מלמטלמ"ע: בתחילה — תורה, אח"כ גמ"ח, אשר (עכשיו) היא למעלה מתורה,

12) קרח יח, ח. וזבחים צא, א. וראה שו"ת חכם צבי סי' סב דחייב גמור הוא.

13) ובוהו יובנו דברי התוס' (ד"ה חטא בשבת, מנחות מח, א) שאכילת חי אינה זכות ואין לחטוא בכך אף שאפשר גם לאכול חי (כמו שמוכיח בתוס' שם מפ' שתי הלחם (צט, ב)) — לפי שבאוכל חי רק מונע האיסור דנותר, אבל אינו מקיים המצוה, ולכן אייזו זכות (כ"כ?).

14) כמ"ש (משפטים כג, יח) ולא יליך חלב חגי עד בוקר. והי"ה לשאר אימוריין ולשאר קרבנות (חינוך מצוה צ').

15) ראה בכ"ז לקו"ש ח"ג ע' 949.
16) ועד"ז במרוז"ל שיהי' פדאני לי (שתלוי בפדיית — וכן שתהי' פדיית) ולבני. ועד"ז בפדיית דוד המלך במלחמת אבשלום.

8) פל"ז.

9) פאה רפ"א.

10) תניא אגה"ק ס"ט.

11) עיין ג"כ לקו"ת דרושים לש"ש סד"ה שוכה

ישראל השני.

העוסק, בחי' יחידה שלו, שלמעלה מענין העולם. (משא"כ במשנה דאבות שמדבר בענין עמידת העולם, על שלשה דברים העולם עומד, הנה שם נוגע ענין ג' קוין אלה כמו ששייכים לעולם).

* * *

ועפ"י תומתק יותר השייכות דפדה בשלום כו' וכל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור לגאולת רבינו הזקן שענינה הוא הפצת מעינות תורת החסידות כנ"ל. דהנה ענינה של תורת החסידות היא בחי' יחידה. וכמו שנת"ל (בשיחת י"ט כסלו²²) דלהיות שחסידות היא בחי' יחידה, לכן היא נותנת חיות בכל ד' חלקי התורה, פשט רמז דרוש סוד, שהם בחי' נרנ"ח. ולכן, ההכנה להנתינת רשות מלמעלה על הפצת המעינות, גילוי יחידה דתורה, היתה עבודת רבינו הזקן בבחי' יחידה שלו, ובחי' יחידה שלו האירה בכל ג' הקוין תורה גמילות חסדים ותפלה, שהם כללות עבודת האדם. ועל ידי עבודה זו — גילוי היחידה והתגלותה בכל ג' הקוין — ניתן הרשות מלמעלה לגלות את המעינות, בחי' יחידה דתורה, ושתאיר ותכניס חיות בכל ד' חלקי התורה, נרנ"ח שבתורה, עד לבחי' נרנ"ח שבעולם, עד לבחינה היותר תחתונה שבעולם, עד אשר גם כח הפועל בנפעל וגם הנפעל עצמו (בחי' חוצה) יכיר וירגיש אשר אין עוד מלבדו.

ע"ד שאמר הלל, כשהי' הולך לאכול, שהוא הולך לגמול חסד עם העלובה ועני' הוא גופו¹⁷, אבל איך הי' יכול להתפלל בצבור? והענין הוא, כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁸ (שהשנה¹⁹ היא שנת המאה להסתלקות הילולא שלו) — דתפלת יחיד שהרבים צריכים לו הוא כמו תפלה בצבור.

והנה ידוע פירוש רבינו הזקן²⁰ בעל הגאולה והשמחה על מארז"ל²¹ כאן ליחיד כאן לצבור, דכאן ליחיד הוא בחי' יחידה שבנפש. ומזה שהגמרא מדמה "כאן לצבור" לענין "כאן ליחיד" (בעשיית), מובן אשר גם הענין דתפלה בצבור, שייך לבחי' יחידה. דבענין הספירות הוא בחי' פנימיות הכתר, וכמשנ"ת במאמר (סעיף יג) שתפלה בצבור היא מבחי' פנימיות הכתר. וכ"ה גם בענין עסק התורה (פנימיות התורה) וגמ"ח (שלמעלה מצדקה) שהם מבחי' פנימיות הכתר — דבעבודת האדם היא בחי' יחידה.

ועפ"י יובן מה שאומר כאן כל העוסק כו', שמדבר בנוגע להאדם, כי בחי' יחידה שבנפש היא למעלה מבחי' עולם. ולכן, אינו מדבר כאן בנוגע לתורה גמ"ח ותפלה בצבור עצמם, וואָס זיי דאַרפן זיך אָפּטאַן און אויפּטאַן אין עולם, כ"א בנוגע להאדם

17 ויק"ר פל"ד, ג. תניא פכ"ט.

18 באוה"ת (יהל אור) להצ"צ עה"פ פדה בשלום

ס"ק יר"ד (ע' רח).

19 שנת ה'תשכ"ו — שנת אמירת (מאמרו) שיחה זו.

20 לקו"ת תבוא מג, סע"ד. וראה לקו"ש ח"ד ע'

145 הערה 16.

21 ר"ה יח, א. ושי"ג.

22 נדפסה בארוכה בקונטרס ענינה של תורת החסידות

(תורת מנחם — התועדויות חמ"ה ע' 257 ואילך. ובכ"מ).